

ELTE BTK, ÓTI, Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, 2014/15, I. (őszi) félév

BMA-HEBD-303

Szerda 15:30-17:00

Biró Tamás

K

Helyszín: tanszék, 233

Sémi összehasonlító nyelvészet

Az óra célja bevezetni a hallgatókat a sémi összehasonlító nyelvészetbe, valamint, általánosabban, a héber nyelv tágabb (genetikai és areális) kontextusának a tanulmányozásába. Az előadást és gyakorlatjellegű formát ötvöző óra elsősorban a bibliatudomány szempontjából releváns nyelvekre és korszakokra fókuszál. Azonban az elsajátítandó módszerek és gondolkodásmód a judaisztika iránt érdeklődők számára is hasznosnak bizonyulhatnak.

A hallgatók a félév során megismerkednek a sémi nyelvcsalád ágaival és a (bibliai) héber szempontjából jelentőséggel bíró ókori közel-keleti (sémi és nem sémi) nyelvekkel. Feladatok segítségével elsajátítják az összehasonlító-történeti nyelvészet alapjait, hagyományos és újabb módszereit, valamint betekintést kapnak aktuális kutatási kérdésekbe, a nyelvtudományt jellemző módszertani sokszínűségbe is. Az írásrendszerek áttekintésével zárjuk a tanegységet.

A félév végére a nyelvészet iránt érdeklődő diákok jó alapokat szereznek a további, érdeklődésük szerinti szakosodáshoz. A történeti, filológiai, irodalmi beállítottságú hallgatók pedig a szövegértelmezéshez kapnak hasznos nyelvészeti segédeszközöket.

Az oktató weboldala: <http://birot.web.elte.hu/>. Az óra honlapja, amely a félév során folyamatosan bővülni fog: <http://www.birot.hu/courses/2014-semi/>.

A jegyszerzés feltételei: órai munka (10%), házi feladatok (50%), valamint félévvégi zárthelyi vizsga (40%).

A félév során feladott tizenkét házi feladat közül a hallgatónak tíz házi feladatot kell beadnia. Ha többet ad be, a legjobb tíz megoldás számít (10×5%). Az órai munka egyrészt a feladott olvasmányok és házi feladatok megbeszélését, másrészt az előadások kritikus követését jelenti. A jeles érdemjegyet megcélzó hallgatóktól elvárható, hogy a félév során rendszeresen vitába szálljanak az oktatóval. A félévvégi írásbeli zárthelyi vizsga „korlátozott nyitott könyv”-jellegű lesz: a Bennett-könyv és a Dobos-könyv használható, de más – így a Kaltner-McKenzie-könyv, más irodalom és saját jegyzetek – nem.

Előzetes tematika:

1. Általános bevezetés. A sémi nyelvcsalád. (Bennett 1-18, K-McK 1-18)
2. Módszertani bevezetés: a hagyományos történeti-összehasonlító módszer.
A nyelvészet területei. (Bennett 19-33)
3. Héber a bibliai és posztbiblikus korban. (K-McK 139-156, 157-182)
4. A kánaáni nyelvek. (K-McK 43-60, 207-222, Dobos 111-116)
5. Az északnyugati sémi nyelvek. (K-McK 93-108, 223-241)
6. A családfaelmélet kritikája: a hullámelmélet.
7. A sémi nyelvcsalád: áttekintés, megoldatlan kérdések. (K-McK 19-41, 61-92)
8. A sémi nyelvcsalád tágabb kontextusa. (K-McK 109-137, 183-206)
9. Az összehasonlító nyelvészet módszerei 1. (Bennett 23-40)

10. Az összehasonlító nyelvészet módszerei 2. (Bennett 41-55)
 11. Az összehasonlító nyelvészet módszerei 3. (Bennett 56-67)
 12. Írástörténet. (Bennett 251-260; Naveh; Dévényi-Iványi 3-17)
- Vizsgára való felkészülés gyanánt: Dobos, *Sém fiai*.

A pontos tematika az óra honlapján alakul: <http://www.biroth.hu/courses/2014-semi/>.

Kötelező szakirodalom (tankönyv):

- Bennett, Patrick R. / Daniels, Peter T., Appendix, *Comparative Semitic Linguistics. A Manual* (Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns, 1998) **[23.1.Ben.1.]**
- Dobos Károly Dániel. *Sém fiai: A semi nyelvek és a semi írásrendszerek története* (Budapest: Pázmány Egyetem eKiadó, és Szent István Társulat, 2013). **[23.1.Dob.1.]**
- Kaltner, John and McKenzie, Steven (eds.), *Beyond Babel: A Handbook for Biblical Hebrew and Related Languages*. (SBL Resources for Biblical Study, 42; Atlanta: Society of Biblical Literature, 2002) **[23.1.Kal.1.]**
- Naveh, Joseph, *Early History of the Alphabet* (Jerusalem: Magnes Press, HUJI, 1987), később kijelölendő fejezetek. **[44.1.Nav.1.]**
- Dévényi Kinga és Iványi Tamás, "Kiszáradt a toll..." *Az arab írás története* (Keleti Nyelvek Kincsestára, 4; Budapest: Körösi Csoma Társaság, 1987), pp. 3-17. **[23.3.Dev.1.]**

Ajánlott szakirodalom:

Bevezetés az általános nyelvészeti háttérbe:

- Bynon, Theodora, *Történeti nyelvészet* (Osiris Kiadó, Budapest, 1997).
- Kenesei István (szerk.), *A nyelv és a nyelvek* (sok kiadás) (különösen a III. rész).
- Wardhaugh, Ronald, *Szociolingvisztika* (Osiris-Századvég, Budapest, 1995).

Általános bevezetések a sémi nyelvészet területére:

- Bergsträsser, Gotthelf / Daniels, Peter T. (Transl.), *Introduction to the Semitic Languages: Text Specimens and Grammatical Sketches* (Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns, 1983). **[23.1.Ber.1.]**
- O'Leary, De Lacy, *Comparative Grammar of the Semitic Languages* (Trübner's Oriental Series; London: Routledge, 2000; reprint, eredeti: 1923, Kegan Paul, Trench, Trübner and Co.). **[23.1.Ole.1.]**
- Lipinski, Edward, *Semitic Languages. Outline of a Comparative Grammar* (Orientalia Lovanensia Analecta, 80; Leuven – Paris – Sterling, Virginia: Uitgeverij Peeters – Departement Oosterse Studies, 2001; 2. kiadás). **[23.1.Lip.1.]**
- Lieberman, Stephen J, *Trends in Linguistics. Linguistic Change and Reconstruction Methodology. The regularity of sound change: A Semitistic perspective* (Studies and Monographs, 45 – Afro-Asiatic Languages, 6; Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1990). **[K-Lie.4.]**

A félév során néhány további ajánlott, valamint valamely házi feladathoz kötelező irodalom (például egy-egy rövidebb szócikk) is megjelenhet a kurzus honlapján.

Megjegyzés: Mivel az órai munka a tanulási folyamat szerves része (és ennek megfelelően a jegyszerzésbe is beleszámít), ezért a tanegység felvétele azoknak a hallgatóknak ajánlott, akik az órákon rendszeresen meg tudnak jelenni.